

О.М. ПОДЛЕВСЬКА, к.е.н., доцент

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна
andrij_2004@ukr.net*

РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У статті досліджується роль інтелектуального потенціалу в розвитку України. На прикладі розвинутих країн показано необхідність та форми державної підтримки інноваційної діяльності малих та середніх підприємств. Розкрито організаційно-правову систему охорони інтелектуальної власності в Україні. Наведені пропозиції щодо покращення регулювання інтелектуальним капіталом.

Ключові слова: інтелектуальний потенціал, інноваційна діяльність, інтелектуальна власність, державне управління

О.М. Подлевская

Роль интеллектуального потенциала в развитии Украины

В статье исследуется роль интеллектуального потенциала в развитии Украины. На примере развитых стран показана необходимость и формы государственной поддержки инновационной деятельности малых и средних предприятий. Раскрыто организационно-правовую систему охраны интеллектуальной собственности в Украине. Приведенные предложения по улучшению регулирования интеллектуальным капиталом.

Ключевые слова: интеллектуальный потенциал, инновационная деятельность, интеллектуальная собственность, государственное управление

О.М. Podlevska

The role of intellectual potential in the development of Ukraine

The article investigated role of intellectual potential in the development of Ukraine. Considerable attention is paid to issues of state managing innovative activities. On the example of the developed countries displayed necessity and forms of state support innovation activity of SMEs. The organizational and legal system of intellectual property rights in Ukraine was revealed. Presented proposals for improving the regulation of intellectual capital.

Keywords: intellectual potential, innovation, intellectual property, state managing

Світова практика процесів економічного зростання багатьох країн доводить, що визначальним фактором цих процесів є формування

й нарощення інтелектуального потенціалу суспільства. Для активізації економіки в сфері інтелектуальної діяльності, інтеграції її у світові, європейські та внутрішні ринки необхідно створити систему державної підтримки пріоритетних секторів економіки, які базуються на інтелектуальному потенціалі суспільства. Для України головну роль каталізатора та генератора цілеспрямованої трансформації національного господарства в умовах економіки знань відіграє саме суб'єкт інноваційного розвитку – інтелектуальна еліта країн як складова її інтелектуального потенціалу. Саме тому тема дослідження є досить актуальною.

Починаючи з кінця XVII ст. у вітчизняній та зарубіжній літературі існує чимало фундаментальних праць, присвячених вивченню різноманітних аспектів інтелектуального потенціалу, в тому числі його ролі в розвитку економіки та суспільства країни. Серед сучасних вітчизняних авторів за даним питанням слід назвати таких дослідників, як А. Чухно, що визначив сутність і закономірності розвитку інтелектуального капіталу [10], В. Геєць, що розкриває сутність поняття «економіка знань» та встановлює перспективи її розвитку для України [3], О. Кендюхов, що характеризує інтелектуальний капітал підприємства [4]. Разом з тим, у науковій літературі недостатньо досліджено значення інтелектуального потенціалу в умовах сучасної євроінтеграції як фактора переходу країни до інтелектуально-інноваційної моделі розвитку.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та визначення ролі інтелектуального потенціалу України в умовах євроінтеграції.

Роль та значення інтелектуального потенціалу залежить від організаційно-економічного регулювання як цілеспрямованого впливу державних установ та суспільних організації на процес формування, використання та розвитку інтелектуальних ресурсів держави всією сукупністю правових, економічних, соціальних та організаційних заходів з метою забезпечення інтелектуально-інноваційної моделі розвитку економіки України.

© О.М. Подлевська, 2014

<http://www.elibrary.ru/issues.asp?id=37579>

<http://www.instud.net>, <http://www.nbu.gov.ua/>

В умовах всесвітньої глобалізації зростає роль державного управління в цілому і державного управління сферою інтелектуальною власністю зокрема. Це обумовлюється не тільки потребою трансформації чинного законодавства країн у наслідок переходу до постіндустріального суспільства, але і потребою в діяльності органів державної влади з вироблення і здійснення організуючих і координуючих впливів на сферу інтелектуальної власності з метою задоволення потреб суспільства, що змінюються під впливом дії різноманітних зовнішніх та внутрішніх факторів [6].

Світовий досвід є наочним прикладом активної підтримки з боку держав розвитку інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Навіть у країнах, де держава найменше втручається в економіку (наприклад, США та Велика Британія), розвиток сфери інтелектуальної власності та інноваційний процес не залишаються без урядової підтримки. У Японії і Франції уряд визначає пріоритетні напрямки інноваційно-технологічного розвитку, яким надається суттєва фінансова підтримка [2]. У розвинених країнах держава бере на себе від 20 до 50% національних видатків на науку, причому для фундаментальних досліджень цей показник становить 50-70%.

Досвід таких країн, як Велика Британія, Австрія, Нідерланди, Франція, Швеція, Швейцарія, США і Японія вказує на урядову допомогу і стимулювання винахідницької й раціоналізаторської інноваційної діяльності. Основними формами стимулювання малих і середніх підприємств, а також окремих інноваторів є: пряме фінансування, яке досягає 50% від витрат на створення нової продукції і технологій (Франція, США); надання позик, у тому числі без виплати відсотків (Швеція); дотації (практично всі країни); створення фондів впровадження інновацій з урахуванням можливого ризику (Велика Британія, Німеччина, Швейцарія, Нідерланди); безповоротні позики на впровадження нововведень, які досягають 50% від витрат (Німеччина); відстрочка сплати мита чи звільнення від неї, якщо винахід стосується економії енергії (Австрія); безкоштовні патентні послуги (Нідерланди, в деяких випадках Німеччина). Ці заходи вважаються суттєвими досягненнями урядів зазначених країн щодо управління інноваціями [3; 4].

Таким чином, існування та розвиток сфери інтелектуальної власності провідних країн світу, яка є базовою для подальшого створення і впровадження конкурентоздатних

інновацій, пов'язані з потребою участі держави через застосування ефективних механізмів державного управління цією сферою.

Прискорення процесів глобалізації та загострення конкуренції на світовому ринку зумовлює актуалізацію для України питання стосовно удосконалення державного управління сферою інтелектуальної власності в умовах подальшої інтеграції нашої держави в міжнародні співтовариства, що обумовлюється, у першу чергу тим, що процес інтелектуалізації пронизав майже усі сфери і галузі світової економіки.

Вступ України до глобального світового простору та приєднання до європейських інтеграційних процесів має активно відбуватися в межах міжнародного науково-технологічного співробітництва. Тому проблемні питання інтеграції України до міжнародного інноваційно-технологічного середовища слід, на нашу думку, вважати пріоритетними, виходячи з умов партнерства і співробітництва з ЄС та членства нашої країни у СОТ, що склалися сьогодні.

Реалізація можливостей і резервів системної реструктуризації економіки зумовлює суспільно-політичне перетворення взаємозв'язків між елементами і підсистемами економіки шляхом їх інтелектуалізації та інформатизації. Для України головну роль каталізатора та генератора цілеспрямованої трансформації національного господарства в умовах економіки знань відіграє саме суб'єкт інноваційного розвитку – інтелектуальна еліта країн як складова її інтелектуального потенціалу.

В умовах економічної кризи в нашій державі українська наука зазнала великих втрат внаслідок від'їзду за кордон багатьох висококваліфікованих наукових працівників через незадовільне фінансове забезпечення наукових досліджень, низьку оплату праці тощо. Втрачають свої позиції навіть провідні наукові колективи, руйнується їх матеріально-технічна база.

За статистичними даними, кількість організацій, що виконують наукові дослідження і розробки за останні вісім років скоротилися з 1510 у 2005 р. до 1208 у 2012 р. (зменшившись на 20%). Аналогічно і чисельність науковців скоротилася з 105512 осіб у 2005 р. до 82032 осіб у 2012 р. Водночас, за останні роки загальна чисельність докторів та кандидатів наук в економіці України поступово зростає: відповідно з 12014 і 68291 осіб у 2005 р. до 15592 і 88057 осіб у 2012 р. [5].

Разом з тим, питома вага обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт у

ВВП теж має тенденцію до скорочення: з 1,09% у 2005 р. до 0,8% у 2012 р. І хоча статистично питома вага підприємств, що займалися і впроваджували інновації за останні 8 років дещо зростає (відповідно із 11,9% та 8,2% у 2005 р. до 17,4% і 13,6% у 2012 р.), питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промисловості зменшилася майже вдвічі: з 6,5% у 2005 р. до 3,3% у 2012 р. [5].

Для збереження та подальшого розвитку наукового потенціалу України треба докорінно поліпшити фінансування і матеріально-технічне постачання наукових закладів. Необхідно підняти престиж науковців, законодавчо визначити статус ученого. Все це сприятиме підвищенню рівня ефективності загального інтелектуального потенціалу України.

Аналізуючи досвід розвинутих світових держав, можна зробити висновок, що добре налагоджена система суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності є невід'ємною складовою досягнення високого економічного і соціального рівня життя суспільства. Охорона інтелектуальної власності сприяє використанню та подальшому розвитку місцевих винахідницьких і творчих талантів, наукових досягнень, підтримує та зберігає національний потенціал у сфері інтелектуальної діяльності та залучає інвестиції, стабілізуючи економічний стан, за якого як вітчизняні, так і зарубіжні інвестори можуть бути впевнені в тому, що їхні права будуть поважатися.

Сьогодні в Україні система правової охорони інтелектуальної власності перебуває у стадії завершення формування. У 1990-х рр. були закладені основи національної системи регулювання цієї надзвичайно важливої сфери, адже від цього залежить міцність фундаменту для інноваційної моделі розвитку України, її модернізації, підвищення конкурентоспроможності у світовій соціально-економічній системі.

Правовідносини у сфері інтелектуальної власності регулюються окремими положеннями Конституції України, Цивільного кодексу України, Кримінального та Митного кодексів України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та ряду процесуальних кодексів, нормами 10 спеціальних законів у сфері інтелектуальної власності, близько 100 підзаконних актів. Також Україна є учасницею 18 багатосторонніх міжнародних договорів у цій сфері, які є частиною національного законодавства [7].

Протягом останніх років в Україні сформовано організаційну структуру органів, які

прямо чи опосередковано забезпечують діяльність у сфері правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності. У Верховній Раді України у складі її Комітету з питань науки і освіти діє підкомітет з питань інтелектуальної власності. У судовій владі, представлений судами загальної юрисдикції та спеціалізованими судами, запроваджено спеціалізацію суддів у сфері інтелектуальної власності.

Інтелектуальна власність у звичайному розумінні – це права на результати творчої праці. Особливістю права інтелектуальної власності є те, що воно складається з двох частин: особистого немайнового права творця на створений ним конкретний результат інтелектуальної праці та майнового права на цей результат (об'єкт права).

При цьому процес інтелектуальної діяльності як такий (за винятком організаційних, майнових та інших передумов творчої праці) право не регулює. Лише після завершення процесу творчості створенням нових результатів у сфері науки, техніки, літератури і мистецтва вступають у дію норми цивільного права, що забезпечують суспільне визнання відповідного об'єкта, встановлюють його правовий режим, а також охорону прав і законних інтересів його творця. Самі ж об'єкти інтелектуальної власності не є об'єктами майнових прав. Будь-який винахід (корисна модель, промисловий зразок тощо) – це розв'язок задачі, розкриття суті нового об'єкта техніки, яке є твором лише тоді, коли воно має споживчу вартість.

У Всесвітній декларації інтелектуальної власності від 26.06.2000 р. наголошується, що «в XXI ст. світ стане свідком прискореної інтеграції економіки різних країн і розвитку суспільства, заснованого на знаннях, за таких умов інтелектуальна власність виконуватиме значно більшу роль в життєдіяльності людини, ніж будь-коли раніше за всю її історію» та зазначається, що «права інтелектуальної власності є ключовим і невід'ємним інструментом в зусиллях по вирішенню основного завдання розвитку для всіх» [1].

Вдосконалення організаційно-економічного регулювання інтелектуальної сфери має передбачити наступні напрями: підвищення статусу інтелектуальної діяльності через прийняття спеціальних програм, підвищення рівня оплати праці у сфері освіти і науки, збільшення державного фінансування цих сфер; розширення мережі інноваційної інфраструктури; розвиток інформаційно-інноваційного середо-

вища; застосування системи економічних стимулів для інноваційної активності підприємств.

Інтелектуальний потенціал України – це можливість розв'язання теоретичних і практичних проблем розбудови держави, розвитку економіки та підвищення рівня життя населення. Для вирішення цих питань необхідно приділити увагу наступним аспектам: утвердження зрілої національної самосвідомості як підґрунтя інтелектуального розвитку; реформування вітчизняної системи науки та освіти відповідно до вимог «економіки знань»; формування законодавчих та інституційних засад функціонування ринку інтелектуальних послуг в Україні.

Сучасні умови відтворення, використання та розвитку інтелектуального потенціалу пов'язані з процесами глобалізації, інформатизації, інтелектуалізації суспільних процесів, здійсненням інноваційної політики держави, використанням освітнього, наукового та культурного потенціалу, зростанням ролі науки і освіти у сучасному розвитку держави.

Література

1. Верба І.І. Основи інтелектуальної власності / І.І. Верба, В.О. Коваль; за ред. С.В. Чекін. – К.: НТУУ «КПІ», 2013. – 262 с.
2. Волков О.І. Інноваційний розвиток промисловості України / О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан / За ред. проф. О.І. Волкова, проф. М.П. Денисенка. – К.: КНТ, 2006. – 648 с.
3. Геєць В. Економіка знань та перспективи її розвитку для України / В. Геєць / НАН України. Ін-т екон. прогнозів. – К., 2005. – 425 с.
4. Кендюхов О.В. Інтелектуальний капітал підприємства: методологія формування механізму управління: Монографія / О.В. Кендюхов; НАН України. Інститут економіки промисловості; ДонУЕП. – Донецьк: ДонУЕП, 2006. – 307 с.
5. Мойсеєнко І.П. Інтелектуальна складова економічної безпеки України / І.П. Мойсеєнко // Регіональна економіка. – 2011. – №4. – С. 169-176.
6. Мурашко В.В. Підвищення ролі інтелектуального потенціалу в умовах глобалізації економіки / В.В. Мурашко // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечение иностранных инвестиций: региональный аспект: Сб. науч. трудов. – Донецк: ДонНУ, 2005. – Т.2. – С.758-763.
7. Офіційний сайт Державної служби ста-

стистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.

8. Паладій М. Інноваційний шлях розвитку українського суспільства потребує нової економічної стратегії / М. Паладій // Інтелектуальна Власність. – 2004. – №9. – С. 3.

9. Постанова ВРУ про рекомендації парламентських слухань «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування» від 27 червня 2007 року №1243-V [Електронний ресурс] Електронні текстові дані //Офіційний веб-сайт ВРУ. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. Чухно А.А. Інтелектуальний капітал: сутність форми і закономірності розвитку // Економіка України. – 2002. – №11. – С. 48-55; №12. – С. 61-67.

References

1. Verba I.I. Osnovy intelektual'noi' vlasnosti / I.I. Verba, V.O. Koval'; za red. S.V. Chekin. – K.: NTUU «KPI», 2013. – 262 s.
2. Volkov O.I. Innovacijnyj rozvytok promyslovosti Ukrainy / O.I. Volkov, M.P. Denysenko, A.P. Grechan / Za red. prof. O.I. Volkova, prof. M.P. Denysenka. – K.: KNT, 2006. – 648 s.
3. Gejec' V. Ekonomika znan' ta perspektyvy i'i' rozvytku dlja Ukrainy / V. Gejec' / NAN Ukrainy. In-t ekon. prognov. – K., 2005. – 425 s.
4. Kendjuhov O.V. Intelektual'nyj kapital pidpryjemstva: metodologija formuvannja mehanizmu upravlinnja: Monografija / O.V. Kendjuhov; NAN Ukrainy. Instytut ekonomiky promyslovosti; DonUEP. – Donec'k: DonUEP, 2006. – 307 s.
5. Mojsejenko I.P. Intelektual'na skladova ekonomichnoi' bezpeky Ukrainy / I.P. Mojsejenko // Regional'na ekonomika. – 2011. – №4. – S. 169-176.
6. Murashko V.V. Pidvyshhennja roli intelektual'nogo potencialu v umovah globalizacii' ekonomiky / V.V. Murashko // Problemy razvytyja vneshneekonomycheskyh svjazej y pryvlechenye ynostrannyh ynvestycej: regional'nyj aspekt: Sb. nach. trudov. – Doneck: DonNU, 2005. – T.2. – S.758-763.
7. Oficijnyj sajt Derzhavnoi' sluzhby statystyky Ukrainy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ukrstat.gov.ua>.
8. Paladij M. Innovacijnyj shljah rozvytku ukrai'ns'kogo suspil'stva potrebuje novoj' ekonomichnoi' strategii' / M. Paladij // Intelektual'na Vlasnist'. – 2004. – №9. – S. 3.

9. Postanova VRU pro rekomendacii' parlaments'kyh sluhan' «Zahyst prav intelektual'noi' vlasnosti v Ukraini: problemy zakonodavchogo zabezpechennja ta pravozastosuvannja» vid 27 chervnja 2007 roku №1243-V [Elektronnyj resurs] Elektronni tekstovi dani //Oficijnyj veb-sajt VRU. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. Chuhno A.A. Intelektual'nyj kapital: sutnist' formy i zakonornosti rozvytku // Ekonomika Ukrainy. – 2002. – №11. – S. 48-55; №12. – S. 61-67.

Статья поступила в редакцию 28.03.2014

**І.А. КОРАБЛІНОВА, к.е.н., доцент,
Я.В. СТЕПАНЕНКО**

*Одеська національна академія зв'язку ім. О.С. Попова,
м. Одеса, Україна
korablinova.irin@mail.ru*

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОГО НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНЦІЙ ІНФОКОМУНІКАЦІЙНИХ КОМПАНІЙ

Розглянуто основні теоретичні положення щодо формування компетенцій інфокомунікаційних компаній шляхом впровадження корпоративного навчання як одного із засобів відтворення їх конкурентоспроможного потенціалу. Наведено результати аналізу вигод та витрат від корпоративного навчання у ведучих компаніях світу. На прикладі компанії «Київстар» розглянуті компромісні рішення щодо реалізації компетентнісного підходу до управління діяльністю у період економічної кризи.

Ключові слова: корпоративне навчання, компетенція, інфокомунікаційна компанія, інновації, корпоративний університет, компетентнісний підхід до управління

І.А. Кораблінова, Я.В. Степаненко

Роль корпоративного обучения в формировании компетенций инфокоммуникационных компаний

Рассмотрены основные теоретические положения о формировании компетенций инфокоммуникационных компаний путем внедрения корпоративного обучения как одного из средств воспроизводства их конкурентоспособного потенциала. Представлены результаты анализа выгод и затрат от корпоративного обучения в ведущих компаниях мира. На примере компании «Киевстар» рассмотрены компромиссные решения по реализации компетентностного подхода к управлению деятельностью в период экономического кризиса.

Ключевые слова: корпоративное обучение, компетенция, инфокоммуникационная компания, инновации, корпоративный университет, компетентностный подход к управлению

I.A. Korablinova, Y.V. Stepanenko

Role of corporate training in the formation of competence infocommunication companies

The basic theoretical principles of the formation of competencies infocommunication companies through the introduction of corporate training as a means of reproduction their competitiveness potential has been explained in the article. Here is also presented the analysis data of benefits and expenses from the corporate teaching in the world leading companies. Through the example of company «Kyivstar» has been considered the compromise decisions for realization of competence-based approach in management in a period of economic crisis.

Keywords: corporate training, competence, infocommunication company, innovation, corporate university, competence-based approach in management

Більшість інфокомунікаційних компаній світу забезпечують зростання свого потенціалу завдяки інноваціям. Дане твердження є очевидним для всіх, хто має відношення до теорії і практики бізнесу у сфері інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ). Проте, перехід від розуміння значення і ролі інновацій у корпоративному розвитку до впровадження інноваційного підходу в управлінні діяльністю корпорації є достатньо складним та унікальним процесом для кожної окремої компанії.

В епоху інформаційної революції змінюється сутність інноваційного підходу до управління компаній. Ведучі корпорації світу на своєму досвіді показують, що їх діяльність не

© І.А. Кораблінова, Я.В. Степаненко, 2014

<http://www.elibrary.ru/issues.asp?id=37579>

<http://www.instud.net>, <http://www.nbu.gov.ua/>